

[Recensie van Len de Klerk, 'Mooi Werk' Geschiedenis van de Maatschappij voor Volkswoningen, Rotterdam 1909-1999 (Rotterdam 1999)], *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis (TvSG)* 27 (2001) 2, 232-233.

Len de Klerk, *'Mooi werk', Geschiedenis van de Maatschappij voor Volkswoningen, Rotterdam 1909-1999* (Rotterdam 1999).

Organisaties die hun geschiedenis te boek stellen verdienen met recht een pluim. Ze leveren immers een belangrijke bijdrage aan onze kennis van en inzicht in het verleden. Als ze daarnaast ook nog voldoende zorg hebben besteed aan hun archief dan verdienen ze al snel een plaatsje in de historische hemel.

De Stichting Volkswoningen, voorheen NV Maatschappij voor Volkswoningen, voldeed aan de eerste voorwaarde. De negentigjarige woningcorporatie vroeg planoloog Len de Klerk om een duik te nemen in haar geschiedenis. Het resultaat, 'Mooi Werk', verscheen ter gelegenheid van de fusie van Volkswoningen met Stichting OWG in 1999. De nieuwe organisatie gaat als De Nieuwe Unie door het leven en behoort met ruim 28.000 woningen tot de toptien van Nederlandse woningcorporaties.

Volkswoningen hield eind vorige eeuw op te bestaan maar het aardse paradijs kon niet worden ingeruild tegen een plekje in de historische hemel. Daarvoor was het archief van Volkswoningen veel te onvolledig en niet eens geïnterpreteerd. De auteur bracht enige ordening aan in het materiaal maar daarmee kwam nog schrijnender aan het licht hoe lacuneus deze bron is. Om in de sfeer van de woningbouw te blijven: op een slechte fundering kun je moeilijk een goed huis bouwen. Op zijn zoektocht naar een uitweg uit dit dilemma koos de auteur vier nogal uiteenlopende oplossingen.

Voor een groot deel van het boek, met name de eerste drie hoofdstukken, ontleende De Klerk veel aan zijn *Particuliere plannen, Denkbeelden en initiatieven van de stedelijke elite inzake de volkswoningbouw en de stedebouw in Rotterdam, 1860-1950* (recensie Henk Visscher in *BMGN* 114 (1999) 3, 437-439). In deze dissertatie, die De Klerk in 1998 aan de Universiteit van Utrecht verdedigde, stelt de auteur zich de vraag 'Wat bewoog Rotterdamse notabelen tot particuliere initiatieven op het terrein van de stedebouw en de volkswoningbouw?' In *Mooi Werk* ligt de nadruk op de oprichting van de Maatschappij voor Volkswoningen (hfdst. 2). Die wordt voorafgegaan door een tour d'horizon over Rotterdam rond de eeuwwisseling (hfdst. 1) en gevolgd door nadere informatie over de notabele oprichters, met name notaris L.J.C.J. van Ravesteyn en wijnhandelaar G.A.M. de Bruijn (hfdst. 3).

Voor de compositie van de twee volgende hoofdstukken boden de jaarverslagen van Volkswoningen uitkomst. De Klerk kon terugvallen op een vrijwel volledige reeks berustend in het Gemeentearchief. Voor de periode 1910-1940 concentreert de schrijver zich op de aanleg van enkele woningbouwcomplexen en op het beheer ervan (hfdst. 4). In het gedeelte over de wederopbouw (hfdst. 5) richt hij zich in toenemende mate op de omgeving van Volkswoningen. Gezien de door De Klerk gesignaleerde 'ronduit feodale verhouding tussen de overheid en de woningcorporaties' lag die keuze voor de hand.

De Klerk was vele jaren werkzaam bij de gemeente Rotterdam en als zodanig kreeg hij intensief te maken met de Rotterdamse stadsvernieuwing in het laatste kwart van de twintigste eeuw. Hij schreef enkele publicaties over het onderwerp en zat er al die tijd met zijn neus bovenop. Het resultaat is een zeer informatief dubbeldik hoofdstuk 6 dat grotendeels gebaseerd is op de eigen ervaring en met kop en schouders boven de rest van Mooi werk uitsteekt. Volkswoningen is in dit hoofdstuk echter allesbehalve hoofdrolspeler.

Voor Volkswoningen was het niettemin een nogal ingrijpende periode, met als absoluut dieptepunt 1983 waarin de corporatie een faillissement boven het hoofd hing. De Klerk reserveert de beschrijving van dat stukje geschiedenis voor de hoofdstukken 'Verzelfstandiging' (hfdst. 7), waarin Volkswoningen opnieuw op eigen benen komt te staan respectievelijk 'Mensen en bedrijf' (hfdst. 8) waarin hij de organisatorische en financiële lotgevallen van Volkswoningen tussen 1909 en 1999 beschrijft. Opnieuw waren de jaarverslagen, voor de recente periode de eigen ervaring, de belangrijkste bron.

De Klerk sluit Mooi Werk af met een hoofdstuk dat hij omschrijft als een 'rondblik, als verkenning van de omstandigheden waarin De Nieuwe Unie van start gaat'. Deze uitleiding heeft een sterk generaliserend karakter en bevat veel ingrediënten die in een oratie niet zouden misstaan. Dat treft want zowel voor zijn benoeming als bijzonder hoogleraar te Utrecht als voor zijn post als gewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam stond de oratie nog in de steigers.

Mooi Werk is geannoteerd en wordt afgesloten met enkele bijlagen, een verantwoording van de archivalia en een literatuurlijst. Mooi werk is nogal schetsmatig en hinkt wat heen en weer in de chronologie. De Klerk deed zijn uiterste best om het gebrek aan archiefmateriaal te compenseren maar het resultaat biedt te weinig aanknopingspunten om Volkswoningen alsnog een plaatsje in de historische hemel te bezorgen.

© Jan van den Noort
Rotterdam 2001